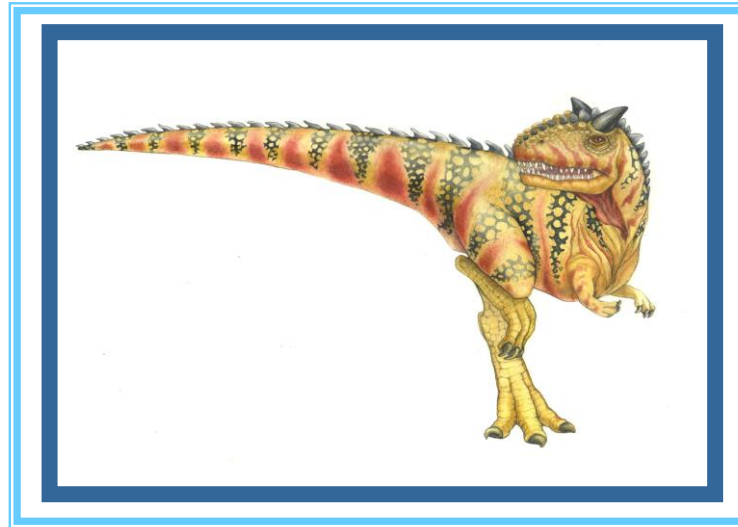

Bölüm 3: Prosesler

Bölüm 3: Prosesler

- Proses Kavramları
- Proses Çizelgeleme
- Proses Üzerinde İşlemler
- Prosesler Arası İletişim
- IPC (Prosesler Arası İletişim) Örnekleri
- İstemci-Sunucu Sistemleri Arasındaki İletişim

Bölüm Hedefleri

- Proses mantığını tanıtmak – çalışan bir program
- Proseslerin yapısını anlatmak (Proseslerin çizelgelenmesi, oluşturulması ve sonlandırılması, iletişimi vb.)
- Paylaşılmış hafıza ve Mesajlaşma ile prosesler arası iletişimi açıklamak
- İstemci – sunucu sistemlerin iletişimini tarif etmek

Proses Kavramları

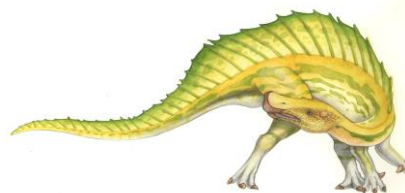
- Bir işletim sistemi çeşitli programlar yürütür:
 - Batch sistemi – işler (jobs)
 - Zaman paylaşımli sistemler – kullanıcı programları veya görevler.
- Ders kitaplarında iş/süreç (job / proses) terimleri neredeyse birbirlerinin yerine kullanılır.
- Proses, yürütülen bir programdır denilebilir ve prosesler sıralı bir biçimde yürütülmelidir. (**Process** – a program in execution)
- Bölümleri,
 - **program kodu** (text section),
 - **Mevcut aktiviteler**, program sayacı ve diğer kaydedicileri içeren mevcut faaliyetler.

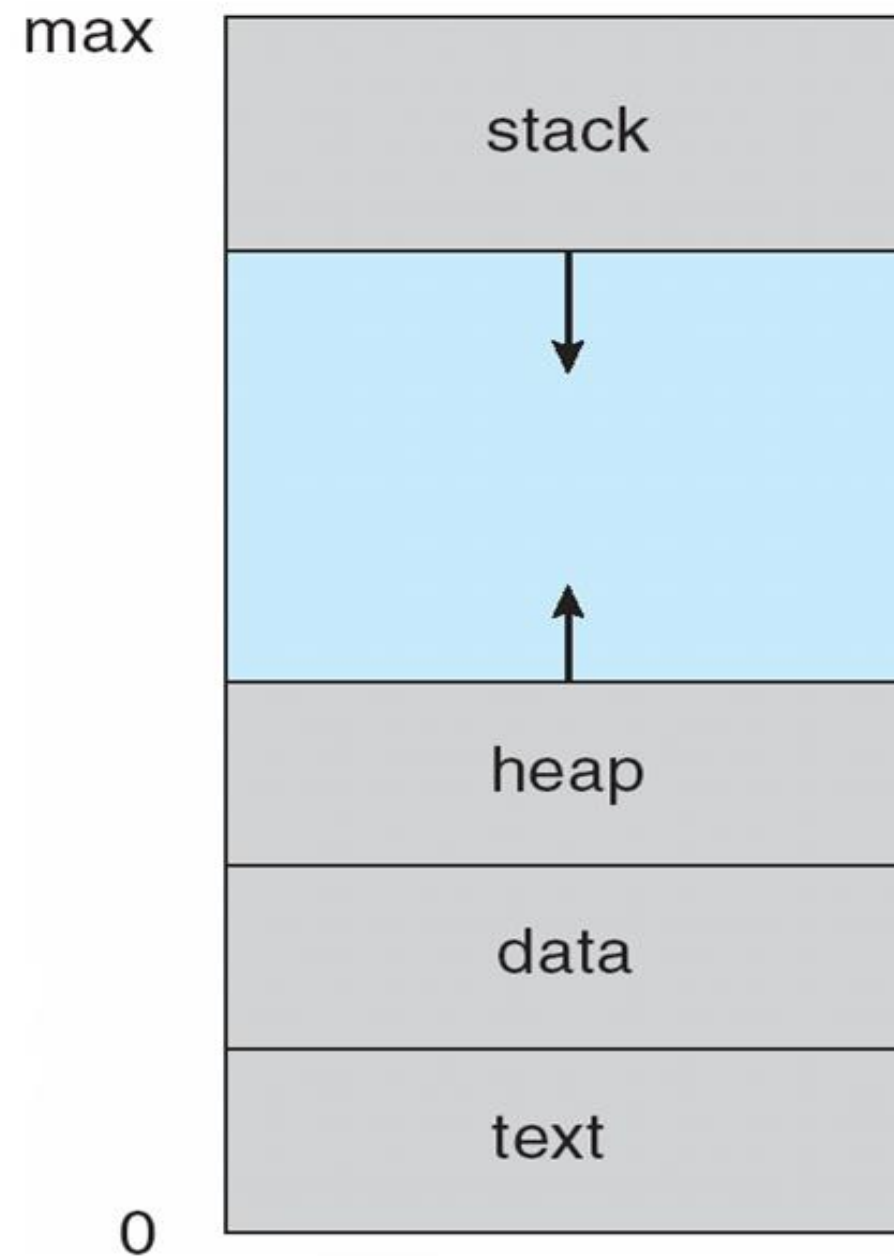
Proses

- **Yığın** (stack) geçici veriyi içerir.
 - ▶ Fonksiyon parametreleri, geri dönüş değerleri, yerel değişkenler
 - **Veri bölümü** (data section) global değişkenleri içerir.
 - **Bellek kümesi** (heap) çalışma zamanında dinamik olarak tahsis edilmiş belleği içerir.
-
- Program pasif bir varlıktır(disk üzerinde depolanmış), Proses ise aktiftir
 - Program, çalıştırılabilir dosya belleğe yüklendiğinde proses halini alır.
 - Programın çalıştırılması komut satırından komutun girilmesi, grafik arayüzde program ikonu üzerine tıklanması vb. ile başlar.
 - Bir program birden fazla proses içerebilir.
 - Örneğin bir kullanıcının aynı programı bir çok kere çalıştırması (Birçok web browser açık)

Bellekteki Bir Proses

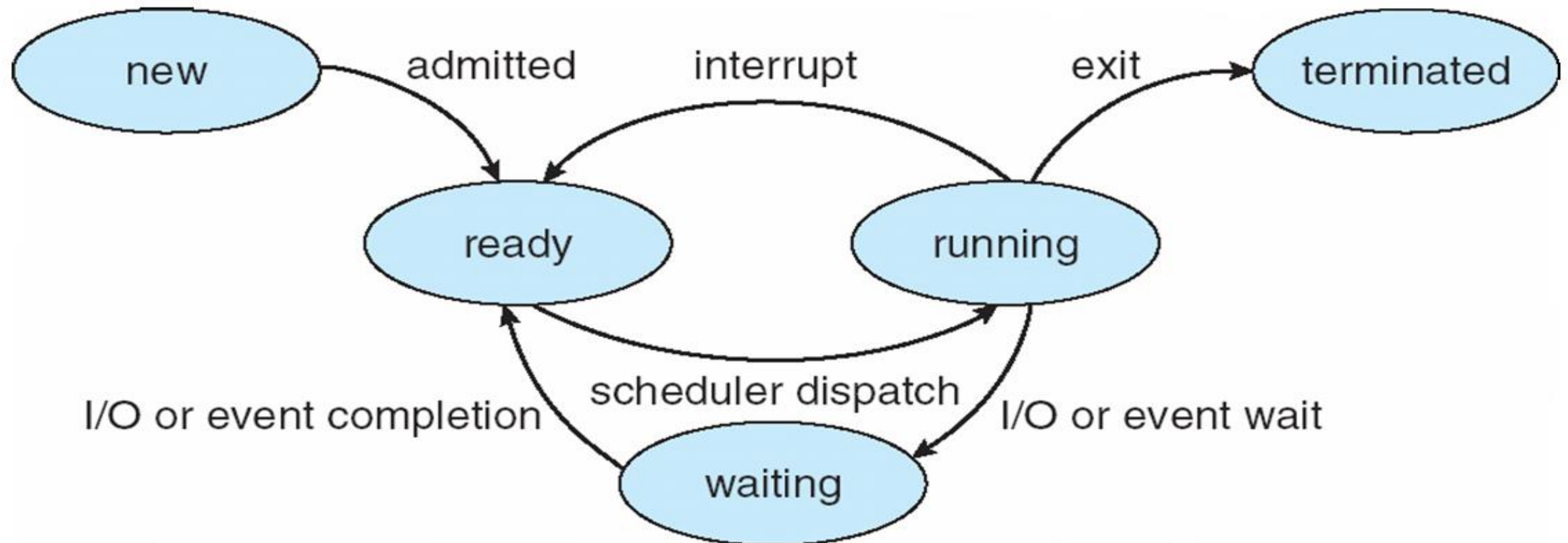
Proses Durumları

- Çalışma anında proseslerin durumları değişir.
 - **yeni:** Yeni bir proses oluşturuluyor.
 - **çalışıyor:** İşlemler gerçekleştiriliyor.
 - **bekleme:** Proses bazı olayların gerçekleşmesini beklemektedir.
 - **hazır:** Proses, işlemciye aktarılmayı beklemektedir.
 - **sonlandırılmış:** Prosesin yürütülmesi tamamlandığını belirtir.

Proses Durum Diyagramı

Proses Kontrol Bloğu (PCB)

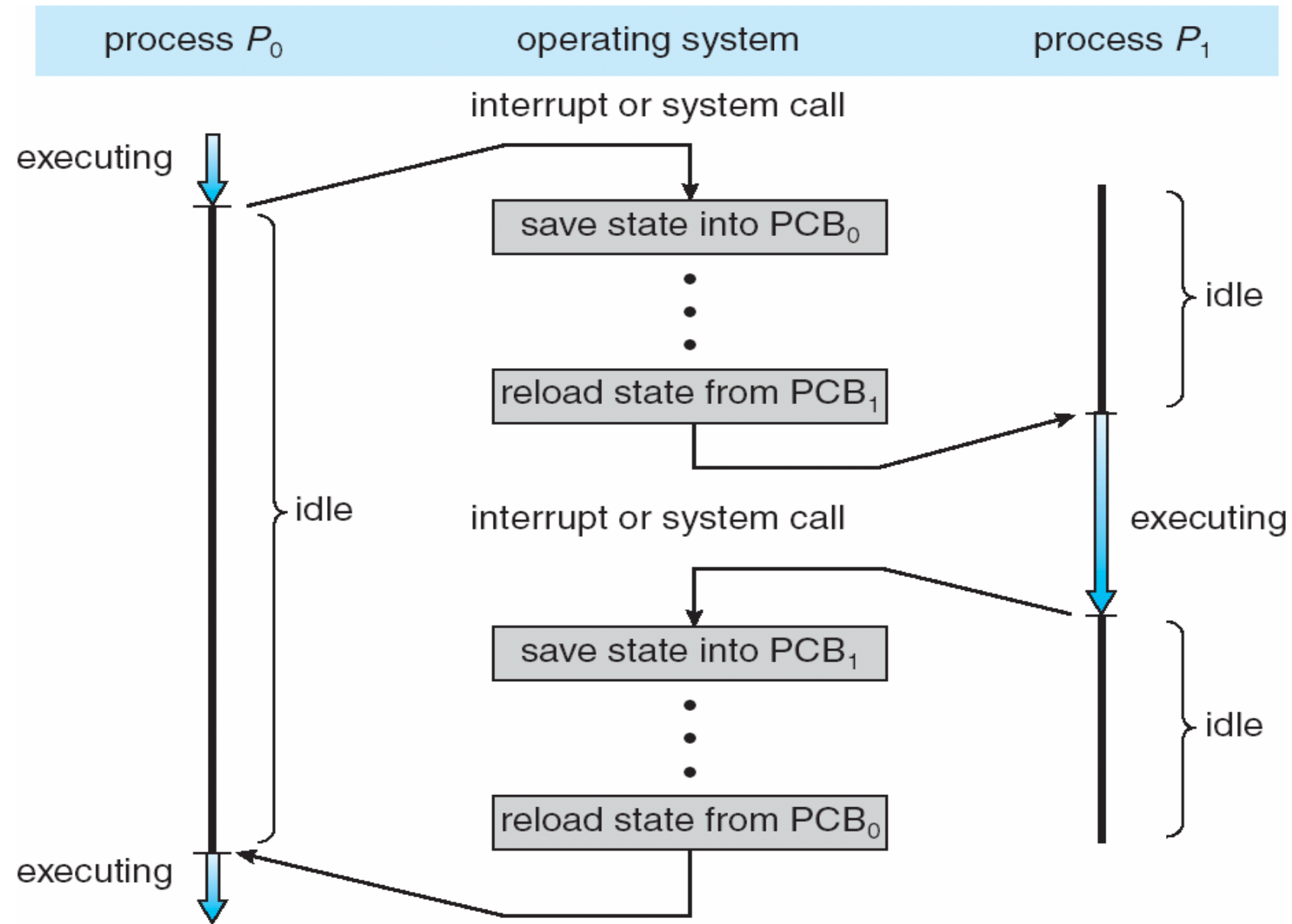
Her proses ile ilgili bilgileri içerir :

- Proses durumu
 - Bekleme, Çalışıyor
- Program Sayacı
 - Bir sonraki çalıştırılacak komutun adresi
- CPU kaydedicileri
 - bütün proses-merkezli kaydedicilerin içerikleri
- CPU çizelgeleme bilgisi
 - Öncelikler, çizelgeleme kuyruk pointerı
- Bellek yönetim bilgisi
 - Prosese tahsis edilmiş bellek
- Hesap bilgileri
 - Zaman limiti, Kullanılan CPU, baş. itibaren harcanan zaman
- I/O durum bilgisi
 - Prosese tahsis edilmiş I/O aygıtları, açık dosyaların listesi

CPU'da Proses Değişimi

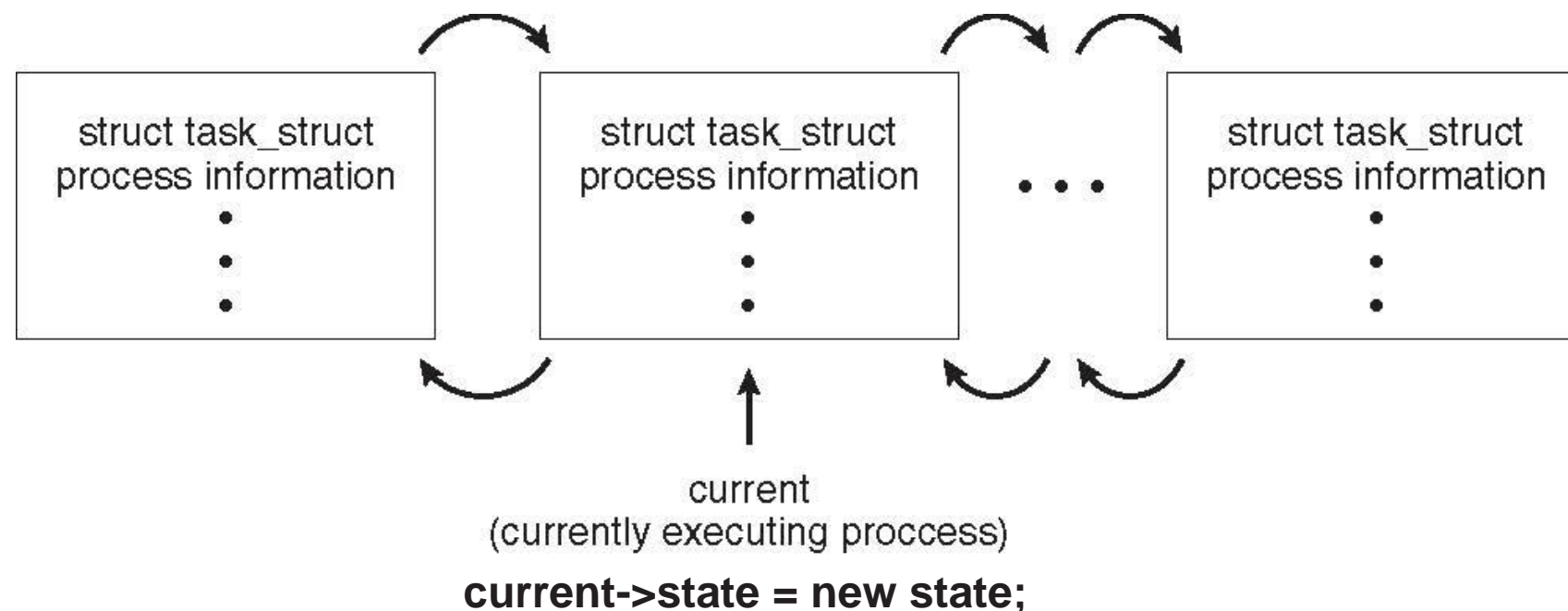

Proseslerin Linux'ta Temsili

- C yapısı ile gösterilir (<linux/sched.h> kütüphanesinde)
- task_struct

```
pid_t pid; /* Proses tanımlayıcı*/
long state; /* Prosesin durumu*/
unsigned int time slice /* çizelgeleme bilgisi*/

struct task_struct *parent; /* bu prosesin ebeveyn'i*/
struct list_head children; /* bu prosesin çocuğu*/
struct files_struct *files; /* açık dosyaların listesi*/
struct mm_struct *mm; /* address space of this process */
```


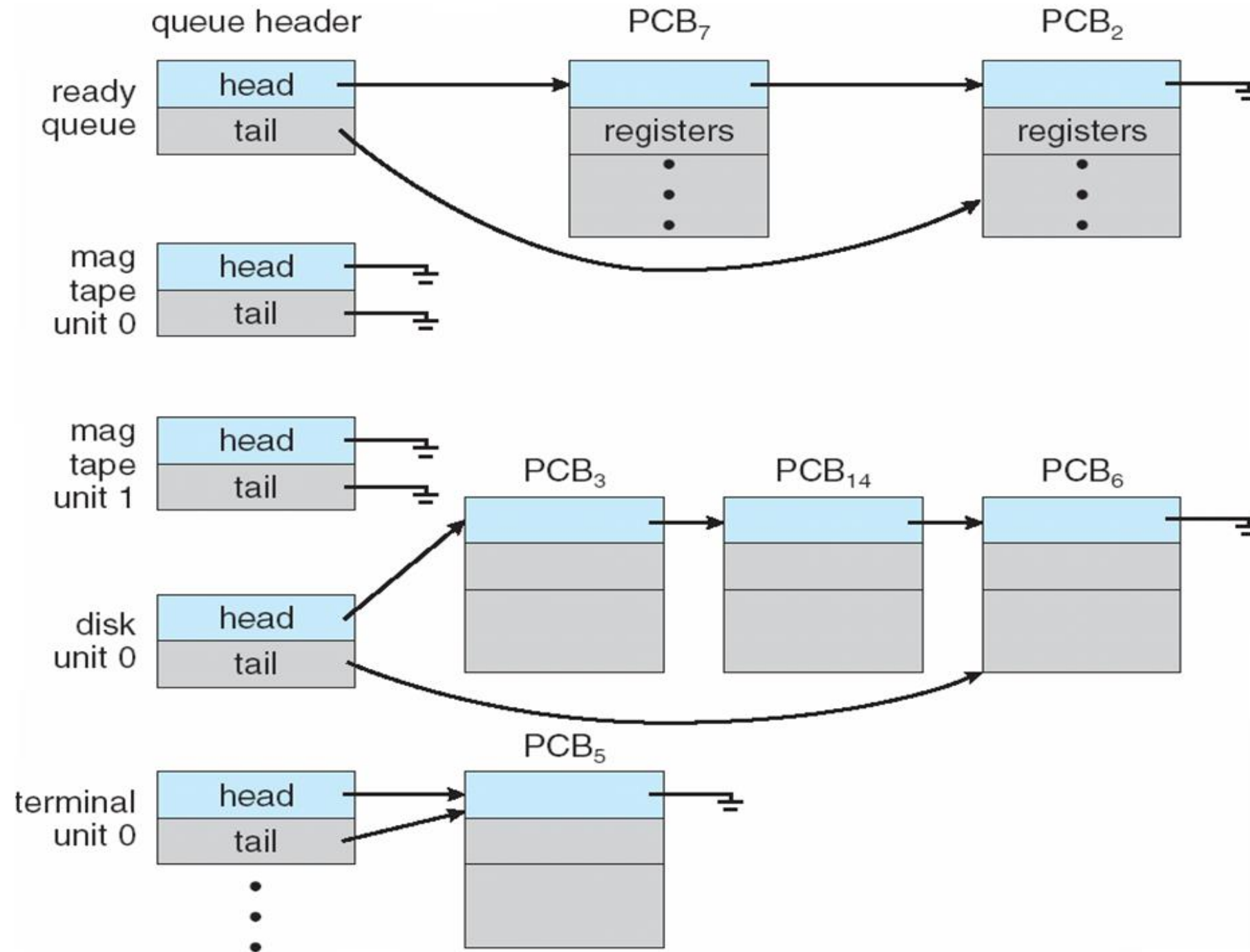
Proses Çizelgeleme

- İşlemcinin kullanımı maks. seviyeye çıkarmak için , zaman paylaşımıyla prosesler arasında çok hızlı geçişler gerçekleşir.
- **Proses çizelgeleyicisi**, işlenecek prosesi işleme hazır prosesler arasından seçer.
- Prosesler aşağıdaki **çizelgeleme kuyruklarında** tutulur.
 - **İş kuyruğu**– sistemdeki tüm prosesler kümesi
 - **Hazır kuyruğu**– ana bellekte bulunan, hazır ve işleme girmeyi bekleyen prosesler kümesi
 - **Aygıt kuyrukları**– I/O aygıtlarından gelecek mesajı bekleyen prosesler kümesi
 - Prosesler kuyruklar arasında geçiş yapabilir.

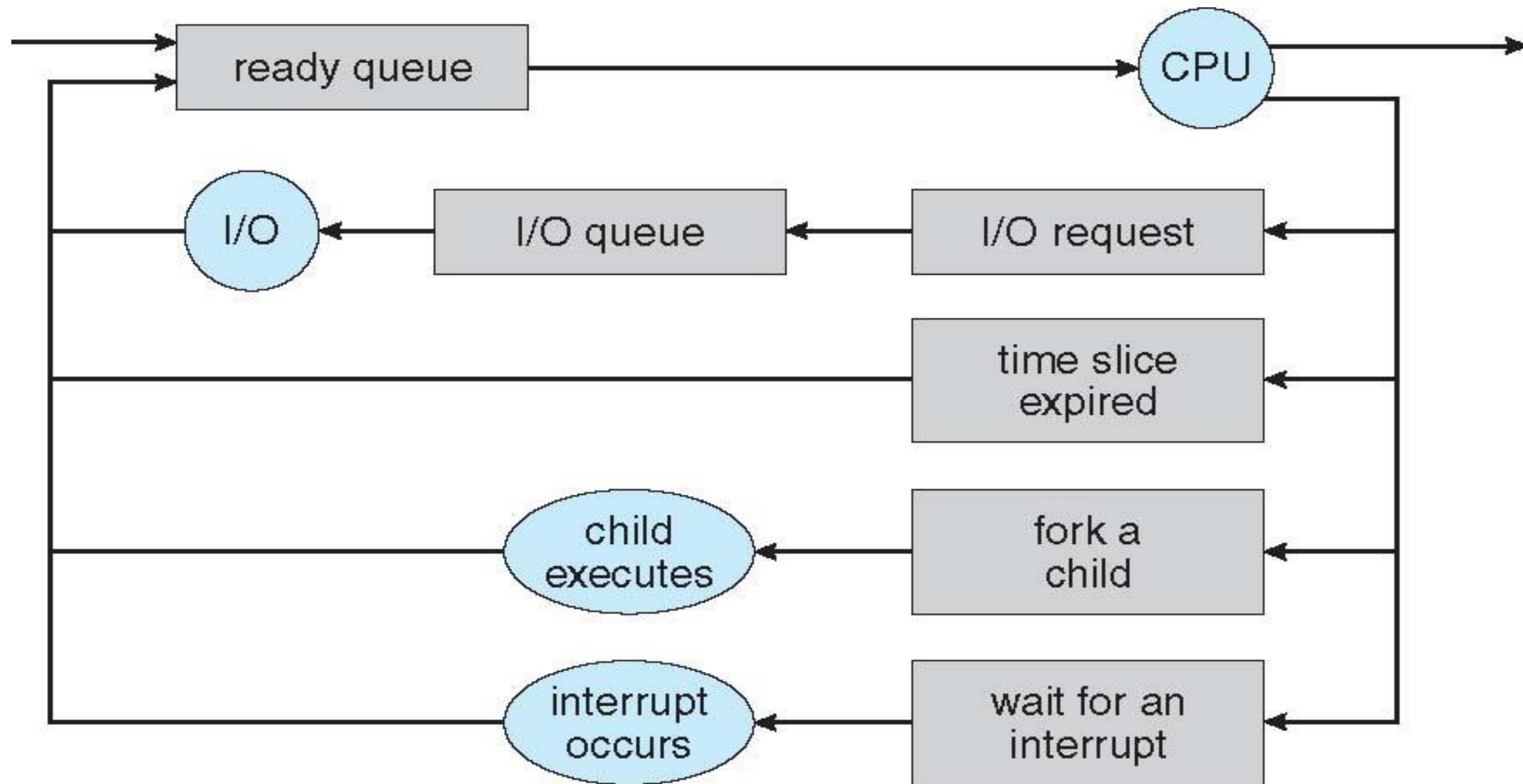

Hazır Kuyruğu ve Çeşitli I/O Aygıt Kuyrukları

Proses Çizelgeleme Diyagramı

Çizelgeleyiciler

- **Kısa vadeli çizelgeleyici / CPU çizelgeleyici** – Çalıştırılacak bir sonraki Prosesi seçer ve CPU tahsis eder.
 - Bazen sistemde sadece bir çizelgeleyici vardır
 - sık sık çağrılırlar. (milisaniyeler düzeyinde) \Rightarrow (hızlı olmalı)
- **Uzun vadeli çizelgeleyici / iş çizelgeleyici** – Hazır kuyruğuna getirilmesi gereken prosesleri seçer.
 - seyrek çağrılırlar (saniyeler, dakikalar düzeyinde) \Rightarrow (yavaş olabilir)
 - Uzun vadeli çizelgeleyiciler, *çoklu programlama* derecesini kontrol eder.

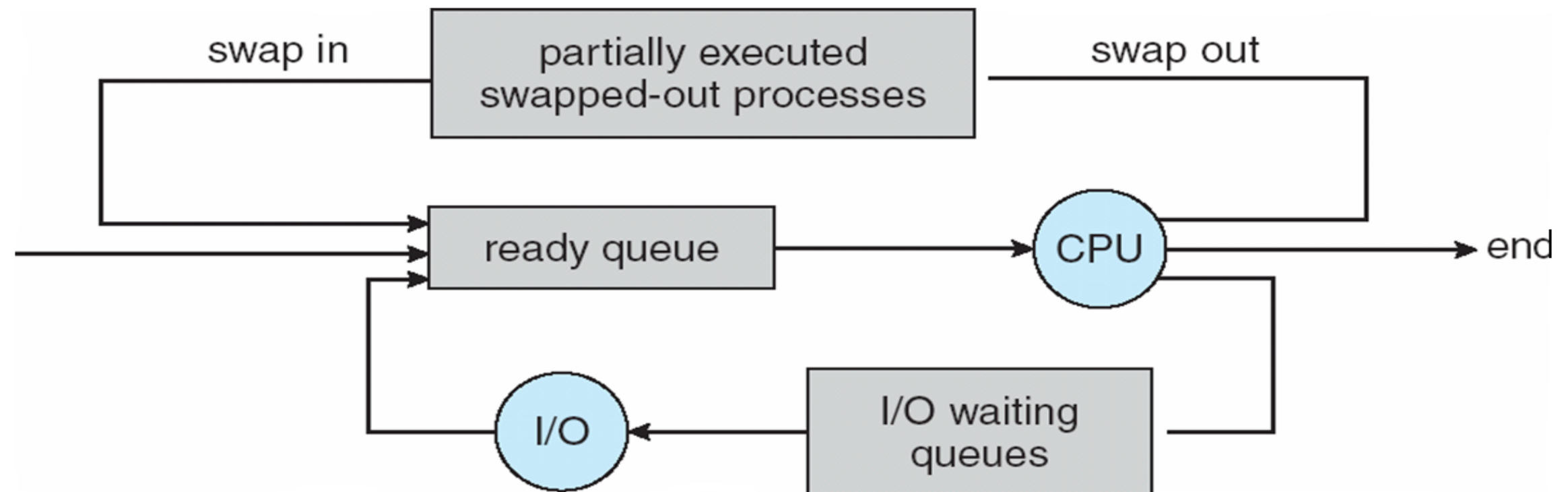
Çizelgeleyiciler

- Prosesler her iki biçimde de tanımlanmış olabilir:
 - **I/O-bağımlı Proses** –giriş/çıkış işlemlerinde daha fazla zaman harcar (hesaplamaya göre), çok az CPU sarfiyatı
 - **CPU-bağımlı Proses** – Hesaplamalar daha fazla zaman harcar, çok fazla CPU sarfiyatı
- Uzun vadeli çizelgeleyiciler iyi bir proses karışımı (I/O-bağımlı ve CPU-Bağımlılar arasından) oluşturmaya çalışırlar
- **Orta vadeli çizelgeleyiciler**, çoklu-programla derecesi düşürülmesi gerekiyorsa orta vadeli çizelgeleyiciler eklenebilir
 - Prosesin bellekten kaldırılması, diskte saklanması, yürütmeye devam etmek için diskten geri getirilmesi(swapping)

Orta vadeli çizelgeleyici eklenmesi

İçerik Değiştirme (Context Switch)

- CPU diğer prosese geçtiği zaman, sistem mutlaka eski prosesin durumunu kaydetmeli ve yeni prosesin daha önce kaydedilmiş durumunu yüklemeli
- Bir prosesin içeriği PCB'nin içinde gösterilir.
- Aşırı sayıda içerik değiştirme; sistem geçişler sırasında kullanımda olmaz
 - Daha karmaşık İşletim Sist. ve PCB -> daha uzun içerik değişimi
- Zaman ,Donanım desteğine bağlıdır.
 - Bazı donanımlar CPU başına birden fazla kaydedici kümesi sağlar -> birden fazla içerik bir kerede yüklenir

Proses İşlemleri

- Sistem proses işlemleri için bir mekanizması olması gerekir;
 - Proses oluşturma
 - Proses sonlandırma
 - Proses İletişimi
 - ..

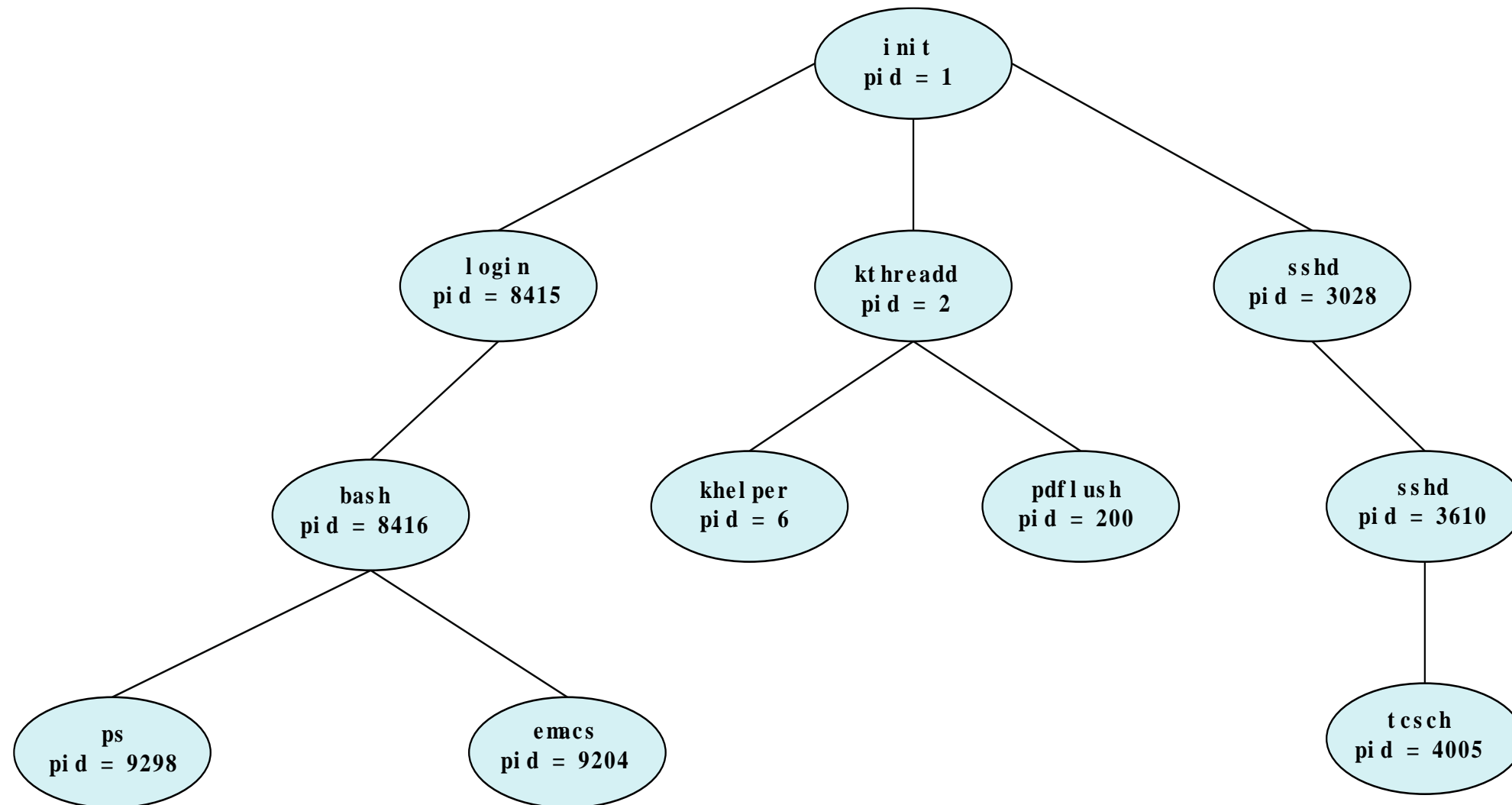
Proses Oluşturulması

- Ebeveyn Proses, çocuk prosesleri oluşturur. Bu şekilde ağaç yapısı meydana gelir.
- Genelde prosesler, **bir proses kimlik numarası** (Proses identifier - pid) ile tanımlanır ve yönetilir.
- Kaynak Paylaşımı seçenekleri:
 - Ebeveyn ve çocuk prosesler tüm kaynakları paylaşır.
 - Çocuk prosesler ebeveyn prosesin bir kısım kaynaklarını kullanır.
 - Ebeveyn ve çocuk hiçbir kaynağı paylaşmaz (Ayrı ayrı kaynakları vardır).
- Uygulama seçenekleri:
 - Ebeveyn ve çocuk proses eşzamanlı çalışır.
 - Ebeveyn proses, çocuk proses sonlanana kadar bekler.

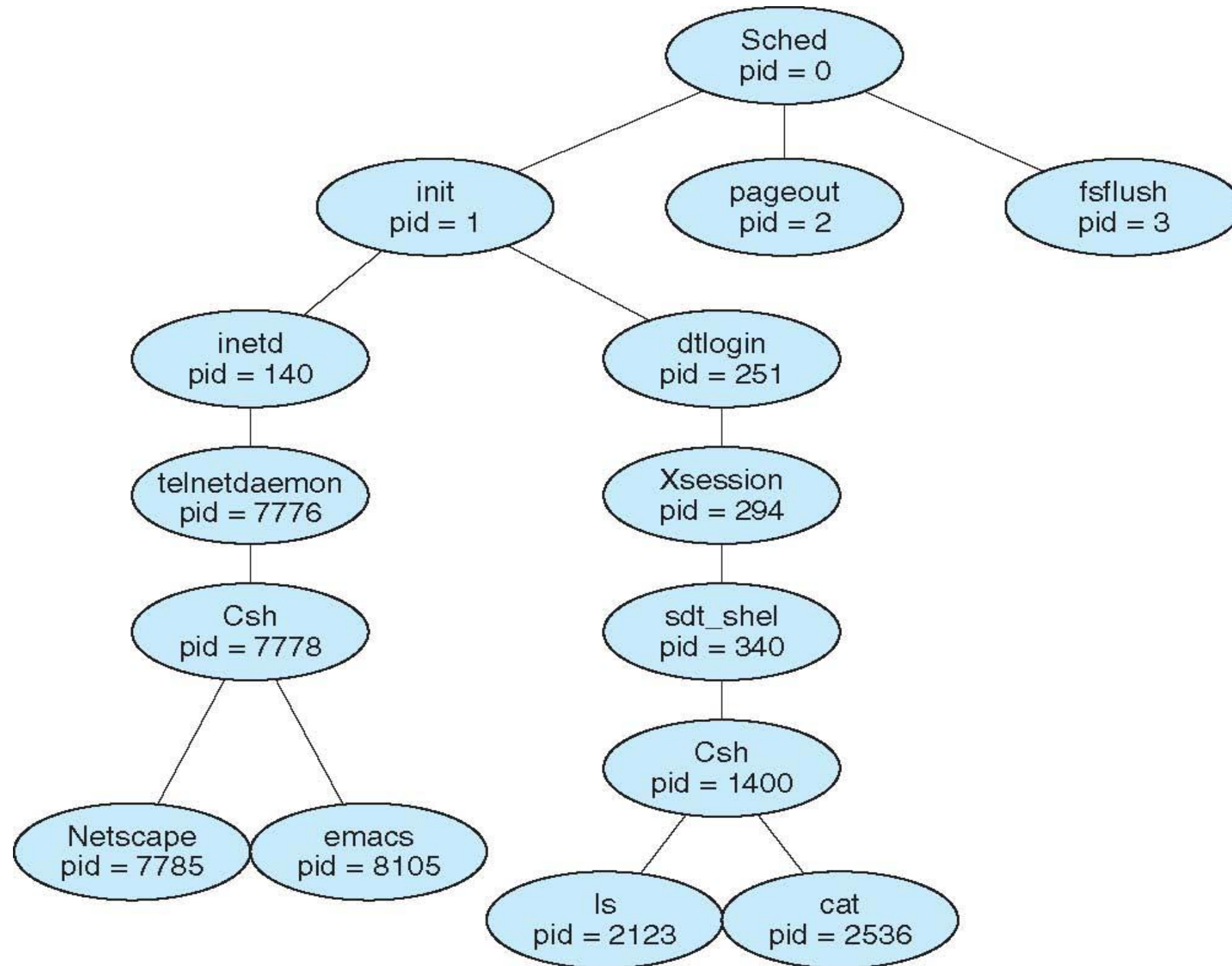

A Tree of Processes in Linux

Solaris'te Proses Ağaç Yapısı

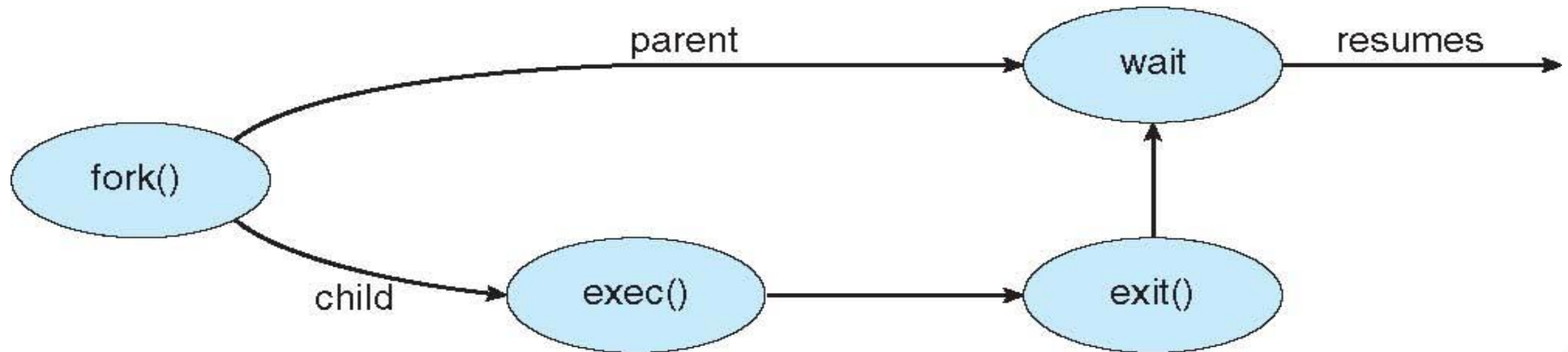
Proses Oluşturulması (Devam)

■ Adres alanı

- Çocuk proses, ebeveyn prosesin alanını kopyalar (Aynı prog., aynı veri).
- Çocuk prosese ait bir program yüklenmiş olabilir.

■ UNIX örnekleri :

- **Fork()** sistem çağrısı, yeni bir proses oluşturur.
- **Exec()** sistem çağrısı Prosesin bellek alanını yeni bir program ile yer değiştirmek için kullanılır. (fork() sistem çağrısından sonra)

Fork İşlemi Yapan C Programı

```
#include <sys/types.h>
#include <studio.h>
#include <unistd.h>
int main()
{
    pid_t pid;
    /* fork another Proses */
    pid = fork();
    if (pid < 0) { /* error occurred */
        fprintf(stderr, "Fork Failed");
        return 1;
    }
    else if (pid == 0) { /* child Proses */
        execlp("/bin/ls", "ls", NULL);
    }
    else { /* parent Proses */
        /* parent will wait for the child */
        wait (NULL);
        printf ("Child Complete");
    }
    return 0;
}
```


Creating a Separate Process via Windows API

```
#include <stdio.h>
#include <windows.h>

int main(VOID)
{
    STARTUPINFO si;
    PROCESS_INFORMATION pi;

    /* allocate memory */
    ZeroMemory(&si, sizeof(si));
    si.cb = sizeof(si);
    ZeroMemory(&pi, sizeof(pi));

    /* create child process */
    if (!CreateProcess(NULL, /* use command line */
        "C:\\WINDOWS\\system32\\mspaint.exe", /* command */
        NULL, /* don't inherit process handle */
        NULL, /* don't inherit thread handle */
        FALSE, /* disable handle inheritance */
        0, /* no creation flags */
        NULL, /* use parent's environment block */
        NULL, /* use parent's existing directory */
        &si,
        &pi))
    {
        fprintf(stderr, "Create Process Failed");
        return -1;
    }
    /* parent will wait for the child to complete */
    WaitForSingleObject(pi.hProcess, INFINITE);
    printf("Child Complete");

    /* close handles */
    CloseHandle(pi.hProcess);
    CloseHandle(pi.hThread);
}
```


Process Creation in Java

```
import java.io.*;

public class OSProcess
{
    public static void main(String[] args) throws IOException {
        if (args.length != 1) {
            System.err.println("Usage: java OSProcess <command>");
            System.exit(0);
        }

        // args[0] is the command
        ProcessBuilder pb = new ProcessBuilder(args[0]);
        Process proc = pb.start();

        // obtain the input stream
        InputStream is = proc.getInputStream();
        InputStreamReader isr = new InputStreamReader(is);
        BufferedReader br = new BufferedReader(isr);

        // read what is returned by the command
        String line;
        while ( (line = br.readLine()) != null)
            System.out.println(line);

        br.close();
    }
}
```


Proses'lerin Sonlanması

- Proses son komutunu çalıştırdıktan sonra işletim sistemine silinip silinmeyeceğini sorar (exit() sistem çağrısı ile)
 - Durum verileri çocuktan ebeveyne geri döndürülür (**wait()** ile)
 - Prosese ayrılan alan işletim sistemi tarafından geri alınır.
- Ebeveyn Proses çocuk Prosesin çalışmasını sonlandırabilir (**abort()** ile). Bazı sebeplerden nedeniyle;
 - Çocuk proses tahsis edilmiş kaynakların dışına çıkmış ise
 - Artık çocuk prosese görev tayin etmek gerekmiyor ise.
 - Eğer ebeveyn proses sonlandırılırsa

Proses'lerin Sonlanması

- Bazı işletim sistemi ebeveyn proses sonlandırıldıktan sonra çocuk prosesin çalışmasına izin vermez
 - Tüm çocuk Prosesler sonlandırılır.- **basamaklı sonlandırma**
 - Sonlandırma İşletim Sist. tarafından başlatılır
- Ebeveyn proses bir çocuk prosesin sonlanmasını bekleyebilir (wait() sistem çağrısı ile). Bu çağrıya durum bilgisi ile sonlandırılan prosesin pid'si geri döndürülür
 - `pid = wait(&status) ;`

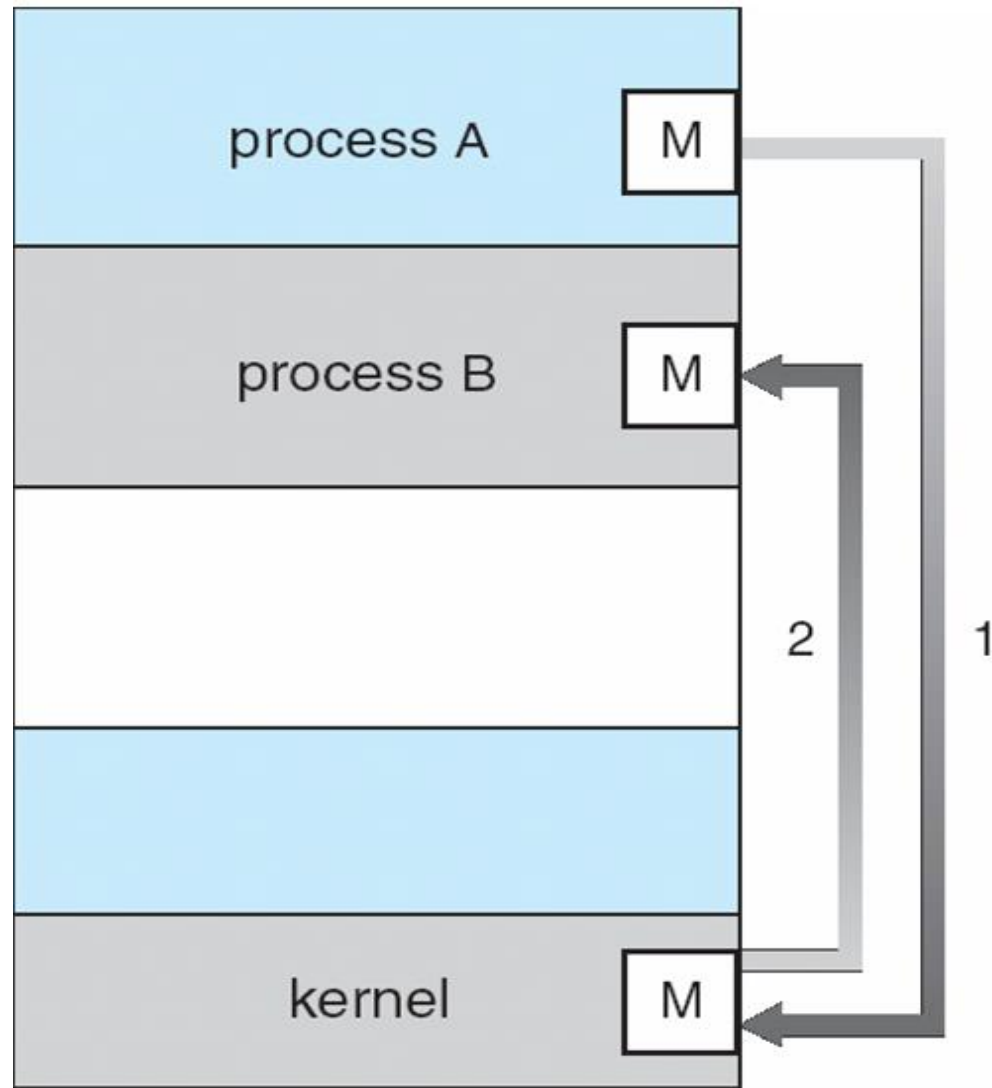
Prosesler Arası İletişim

- Prosesler işletim sistemi içerisinde bağımsız ya da işbirliği içinde çalışabilirler.
- İşbirliği içerisindeki prosesler veri paylaşımı da dahil olmak üzere diğer prosesleri etkileyebilir ya da diğer proseslerden etkilenebilirler.
- Proseslerin işbirliği yapma nedenleri:
 - Bilgi paylaşımı
 - Daha hızlı hesaplama
 - Modülerlik
 - Konfor/Rahatlık- Birçok görevi aynı anda yapabilir
- İşbirliği içindeki prosesler prosesler arası haberleşmeye (Interproses communication - IPC) ihtiyaç duyarlar.
- 2 temel IPC modeli mevcuttur:
 - Paylaşılmış bellek
 - Mesajlaşma

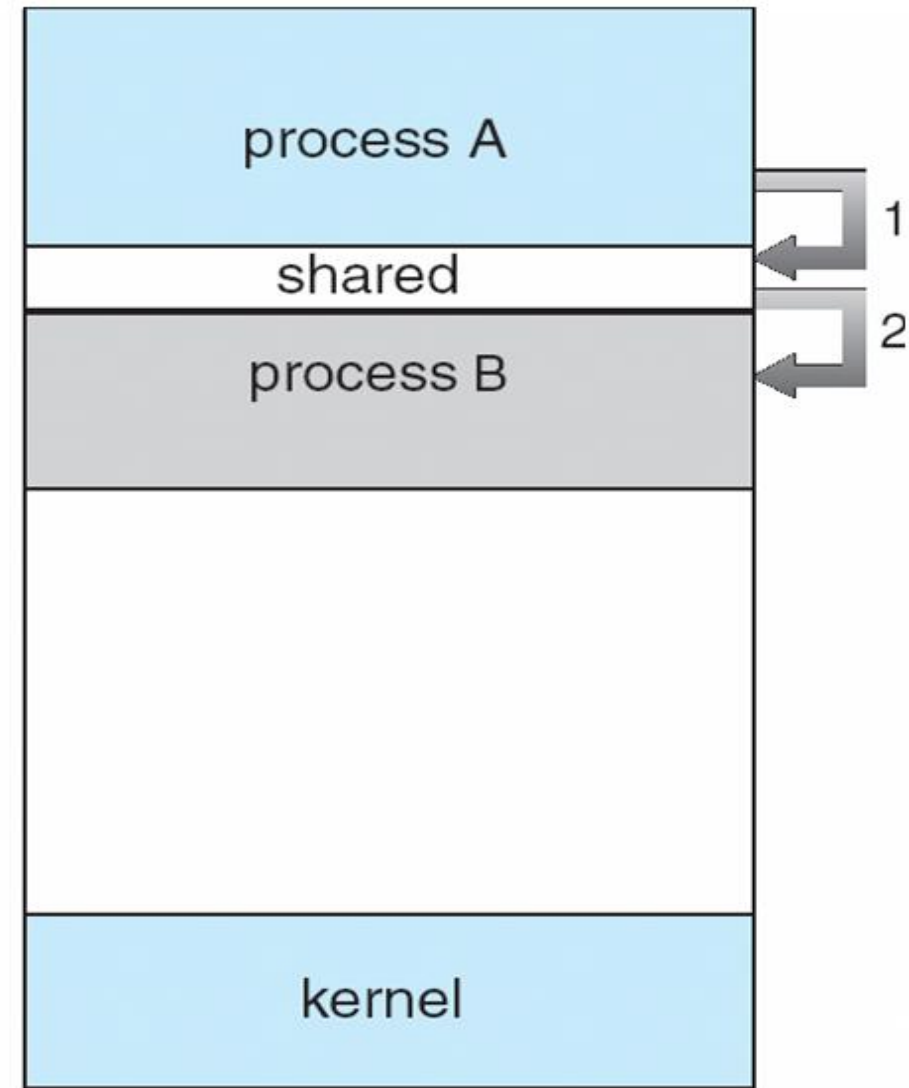

Haberleşme Modelleri (Doğrudan)

(a)

(a) Mesajlaşma

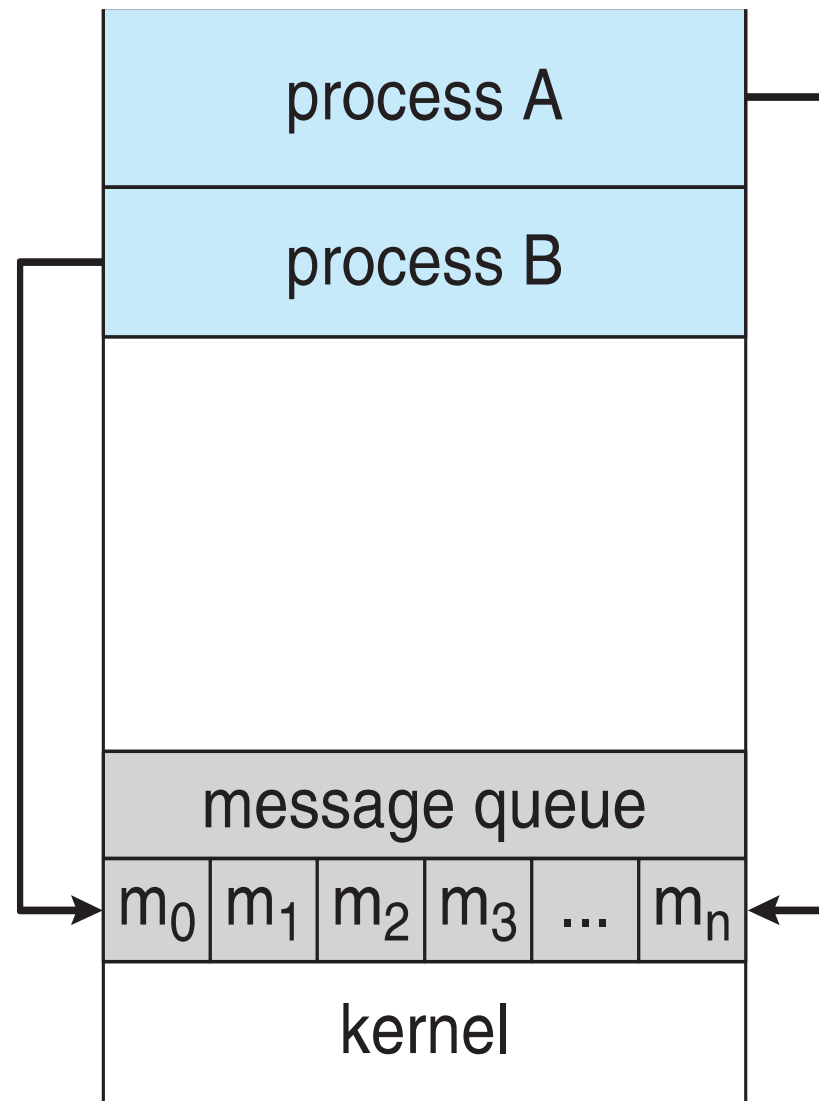
(b)

(b) Paylaşılan Hafıza

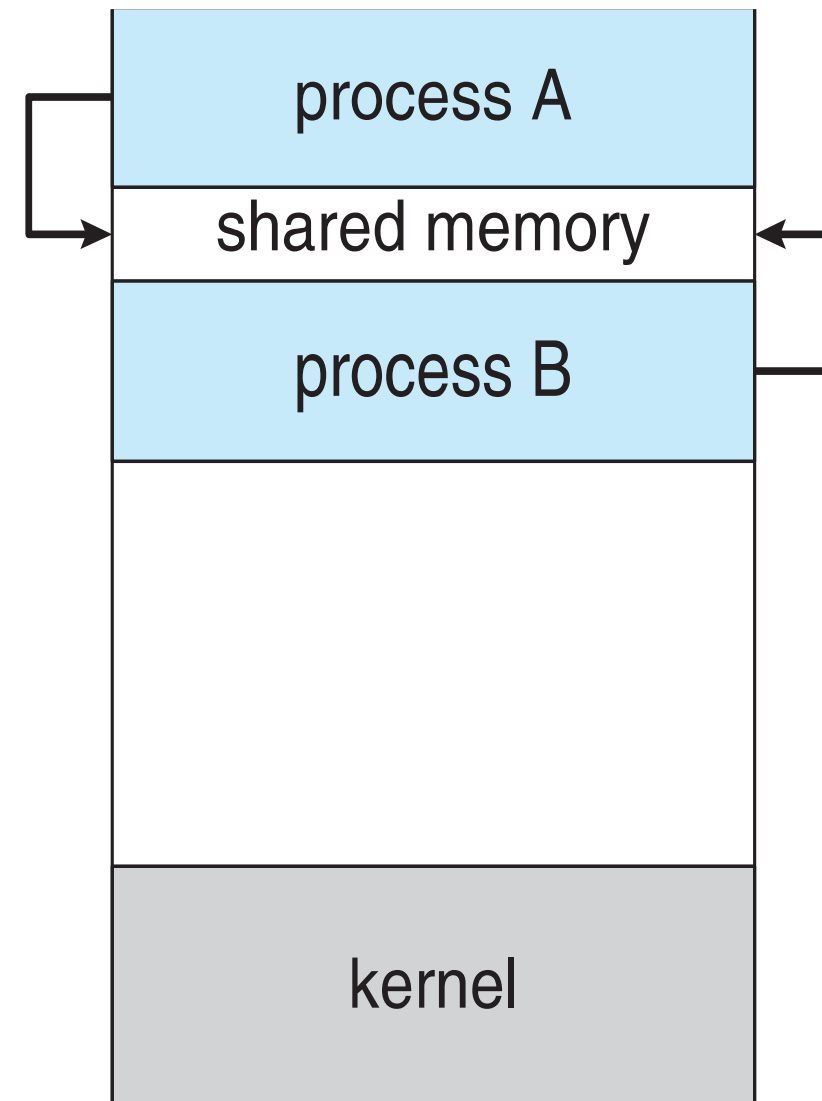

Haberleşme Modelleri (Dolaylı)

(a)

(a) Message passing.

(b)

(b) shared memory.

İşbirliği içerisindeki Prosesler

- **Bağımsız** prosesler, diğer proseslerin çalışmasından etkilenemez ve diğer prosesleri etkileyemezler.
- **İşbirliği yapan** prosesler, diğer proseslerin çalışmasından etkilenebilir ve diğer prosesleri etkileyebilirler.
- Prosesler arası işbirliğinin avantajları :
 - Bilgi paylaşımı
 - Daha hızlı hesaplama
 - Modülerlik
 - Rahatlık

Üretici-Tüketici Problemi

- İşbirliği içindeki proseslere ilişkin bir paradigma: üretici proses tüketici proses tarafından kullanılmak üzere bilgi üretir. Bir derleyicini assembly kodu üretmesi ve assembler'ın bu kodu işlemesi. (İstemci-Sunucu mantığının temeli). Çözüm : paylaşılmış hafıza.
 - *Sınırlandırılmamış tampon*: tampon için limit konulmamıştır
 - *Sınırlandırılmış tampon*: sabit bir tampon boyutu mevcuttur.

Sınırlı-Tamponlu- Paylaşımlı-Bellek Çözümü

- Paylaşılmış veri

```
#define BUFFER_SIZE 10  
  
typedef struct {  
    . . .  
} item;  
  
item buffer[BUFFER_SIZE];  
  
int in = 0;  
  
int out = 0;
```

- Çözüm doğru, ancak sadece BUFFER_SIZE-1 eleman kullanılabilir.

Sınırlı-Tampon – Üretici

```
while (true) {  
    /* data üretilir */  
    while (((in = (in + 1) % BUFFER SIZE count) == out)  
        ; /* çalışmaz – serbest tampon yok */  
    buffer[in] = item;  
    in = (in + 1) % BUFFER SIZE;  
}
```


Sınırlı Tampon – Tüketici

```
while (true) {  
    while (in == out)  
        ; // çalışmaz -- nothing to consume  
  
    // buffer tarafından veri silinir  
    item = buffer[out];  
    out = (out + 1) % BUFFER SIZE;  
    return item;  
}
```


Prosesler Arası İletişim - (Paylaşımlı Bellek)

- İletişim kurmak isteyen prosesler arasında paylaşılan bir bellek alanı vardır
- İletişimin kontrolü prosesler arasındadır (İşletim sisteminde değil)
- Asıl sorun, kullanıcı proseslerinin paylaşılan belleğe eriştiklerinde işlemlerini senkronize etmesine olanak tanıyacak mekanizma sağlamaktır.
- Senkronizasyon konusu önümüzdeki bölümlerde detaylı bir şekilde anlatılacaktır

Prosesler Arası İletişim - (Mesajlaşma)

- Proseslerin arasında iletişimin ve senkronizasyonun sağlanması için mekanizma.
- Mesaj sistemi – prosesler birbiri ile, paylaşılan değişkenleri kullanmadan iletişim kurar.
- IPC iki işlemi destekler :
 - **send**(*message*) – gönderilecek mesaj boyutu, sabit ya da değişken olabilir.
 - **receive**(*message*)
- Eğer *P* ve *Q* prosesleri iletişim kurmak istiyorsa, şu işlemleri yapmaları gerekir :
 - Aralarında iletişim bağlantısı var olmalıdır.
 - send /receive yardımı ile mesaj alışverişi gerçekleştirmelidirler.
- İletişim bağlantısı oluşturulması
 - fiziksel (ör., paylaşılmış bellek, donanım veri yolu, ağ)
 - mantıksal (ör., doğrudan veya dolaylı, senkron veya asenkron, otomatik veya belirgin tamponlama)

Doğrudan İletişim

- Proseslerin her biri gönderici ve alıcı olarak isimlendirilmelidir :
 - **send** (P , *message*) – P prosesine mesaj gönder
 - **receive**(Q , *message*) – Q prosesinden mesaj al
- İletişim bağlantısının özellikleri :
 - Bağlantılar otomatik olarak kurulur.
 - Her bir proses çifti arasında tam olarak bir bağlantı vardır.
 - Bir link 2 proses çifti ile ilişkilendirilebilir.
 - Bağlantı tek yönlü olabilir, ancak genellikle iki yönlüdür.

Dolaylı İletişim

- Mesajlar posta kutularından (portlar) alınır veya buralara gönderilir.
 - Her posta kutusu tek bir tanımlayıcıya (ID) sahiptir
 - Prosesler paylaşılmış bir posta kutusuna sahipse iletişim kurabilirler.
- İletişim bağlantısı özellikleri şunlardır :
 - Bağlantı, prosesler arası paylaşılmış bir posta kutusu var ise kurulur.
 - Bir bağlantı ikiden fazla proses ile ilişkilendirilebilir.
 - Her bir proses çifti birden fazla bağlantıya sahip olabilir.
 - Bağlantı tek yönlü ya da çift yönlü olabilir.

Doğrudan Olmayan İletişim

■ İşlemler

- Yeni bir posta kutusu oluştur,
- Posta kutusu aracılığıyla mesaj gönder ve al.
- posta kutusunu yok et.

■ İletişim basitçe şu şekilde gerçekleşir:

send(*A, message*) – A posta kutusuna bir mesaj gönder

receive(*A, message*) – A posta kutusundan bir mesaj al.

Doğrudan Olmayan İletişim

■ Posta kutusu paylaşımı

- P_1 , P_2 , ve P_3 Prosesleri A posta kutusunu paylaşıyor.
- P_1 mesaj gönderiyor; P_2 ve P_3 mesajı alıyor.
- Mesajı hangisi almıştır?

■ Çözüm:

- Bir bağlantının en fazla iki proses ile ilişkilendirilmesine izin verir.
- Bir seferde yalnızca bir proses alma işlemini yürütmesine izin verir.
- Sistemin rastgele bir alıcı seçimine izin verir. Gönderici, alıcının kim olduğunu bildirir.

Senkronizasyon

- Mesaj iletimi engelli ya da engelsiz olabilir.
- **Engelli**, senkron iletim olarak düşünülebilir.
 - **Engelli** gönderim, mesaj alınana kadar gönderici engellenir.
 - **Engelli** alım, mesaj hazır olana kadar alıcı engellenir.
- **Engelsiz**, asenkron iletim olarak düşünülebilir.
 - **Engelsiz** gönderim, mesaj yollanır ve devam edilir.
 - **Engelsiz** alım, hazır mesaj varsa alır yoksa boş-null değer alır.

Tamponlama

- Bağlantıyla ilişkilendirilmiş mesaj kuyruğu, şu 3 yolla düzenlenir:
 1. Sıfır kapasite – Kuyrukta 0 mesaj
Gönderici, alıcıyı beklemelidir (Buluşma).
 2. Sınırlı kapasite – n adet mesaj kapasiteli, sınırlı uzunluk
Gönderici, bağlantı dolu ise beklemelidir.
 3. Sınırsız kapasite – sonsuz uzunluk
Gönderici hiçbir zaman beklemez.

IPC Sistem Örnekleri - POSIX

■ POSIX Paylaşılmış bellek

- Proses öncelikle paylaşılmış bellek alanı oluşturur.

```
segment id = shmget(IPC PRIVATE, size, S_IRUSR | S_IWUSR);
```

- Proses paylaşılmış belleğe erişmek istemektedir.

```
shared memory = (char *) shmat(id, NULL, 0);
```

- Nesnenin boyutu ayarlanmaktadır.

```
ftruncate(shm fd, 4096);
```

- Şimdi, proses paylaşılan belleğe yazabilir.

```
sprintf(shared memory, "Writing to shared memory");
```

- İşlem tamamlandığında önceden ayrılan bellek alanı geri alınabilir.

```
shmdt(shared memory);
```


IPC Sistem Örnekleri - Mach

- Mach iletişimi mesaj tabanlıdır.
 - Hatta sistem çağrıları dahi birer mesajdır.
 - Her görev, oluşturma sırasında iki posta kutusu alır– Kernel ve Notify
 - mesaj transferi için Sadece 3 sistem çağrısına ihtiyaç duyulur.

`msg_send()`, `msg_receive()`, `msg_rpc()`

- İletişimde mailboxlara ihtiyaç duyulur.

`port_allocate()` aracılığıyla oluşturulur

- Alım-gönderim esnektir, eğer posta-kutusu dolu ise 4 seçenek vardır;
 - ▶ Belirsiz süre bekle
 - ▶ N milisaniye bekle
 - ▶ Hemen geri dön
 - ▶ Geçici olarak mesajı önbelleğe al

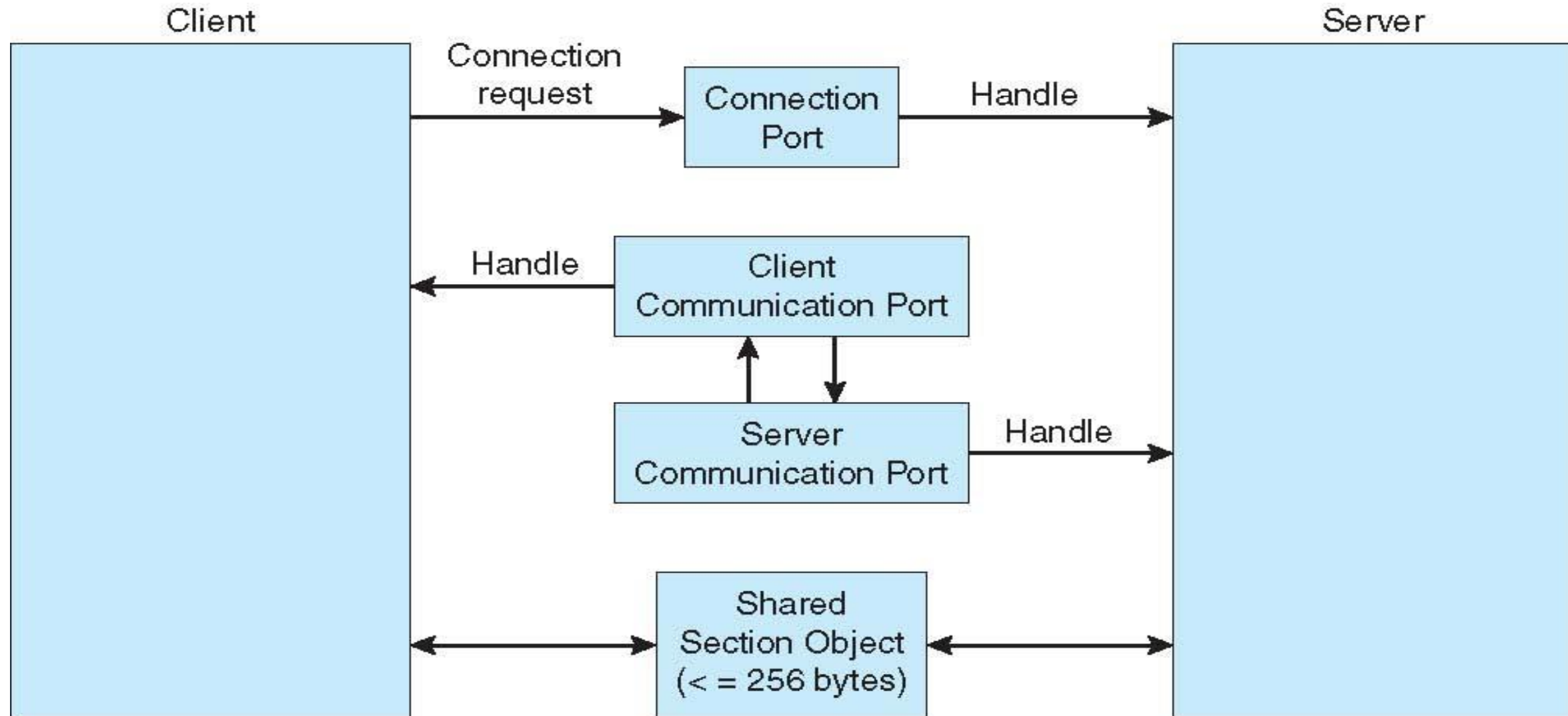
IPC Sistem Örnekleri – Windows XP

- Mesaj iletimi yerel prosedür çağrı (**local procedure call - LPC**) birimi aracılığıyla yönetilir
 - Yalnızca Aynı sistemdeki prosesler arasında çalışır
 - İletişim kanalları kurmak ve sürdürmek için portlarını (posta kutuları gibi) kullanır.
 - Haberleşme aşağıdaki gibi çalışır:
 - ▶ İstemci altsistemi bir bağlantı portu nesnesi oluşturur.
 - ▶ İstemci bağlantı isteği gönderir.
 - ▶ Sunucu iki özel iletişim portu oluşturur ve bunlardan birini istemciye gönderir.
 - ▶ İstemci ve sunucu mesajları göndermek, almak ve cevapları dinlemek amacıyla karşılıklı portlar kullanır.

Windows XP'de Yerel Prosedür Çağrıları

İstemci – Sunucu Sistemlerinde İletişim

- Soketler
- Uzaktan Prosedür Çağrılar
- Tüneller- pipes
- Uzaktan Metot İsteği (RMI - Java)

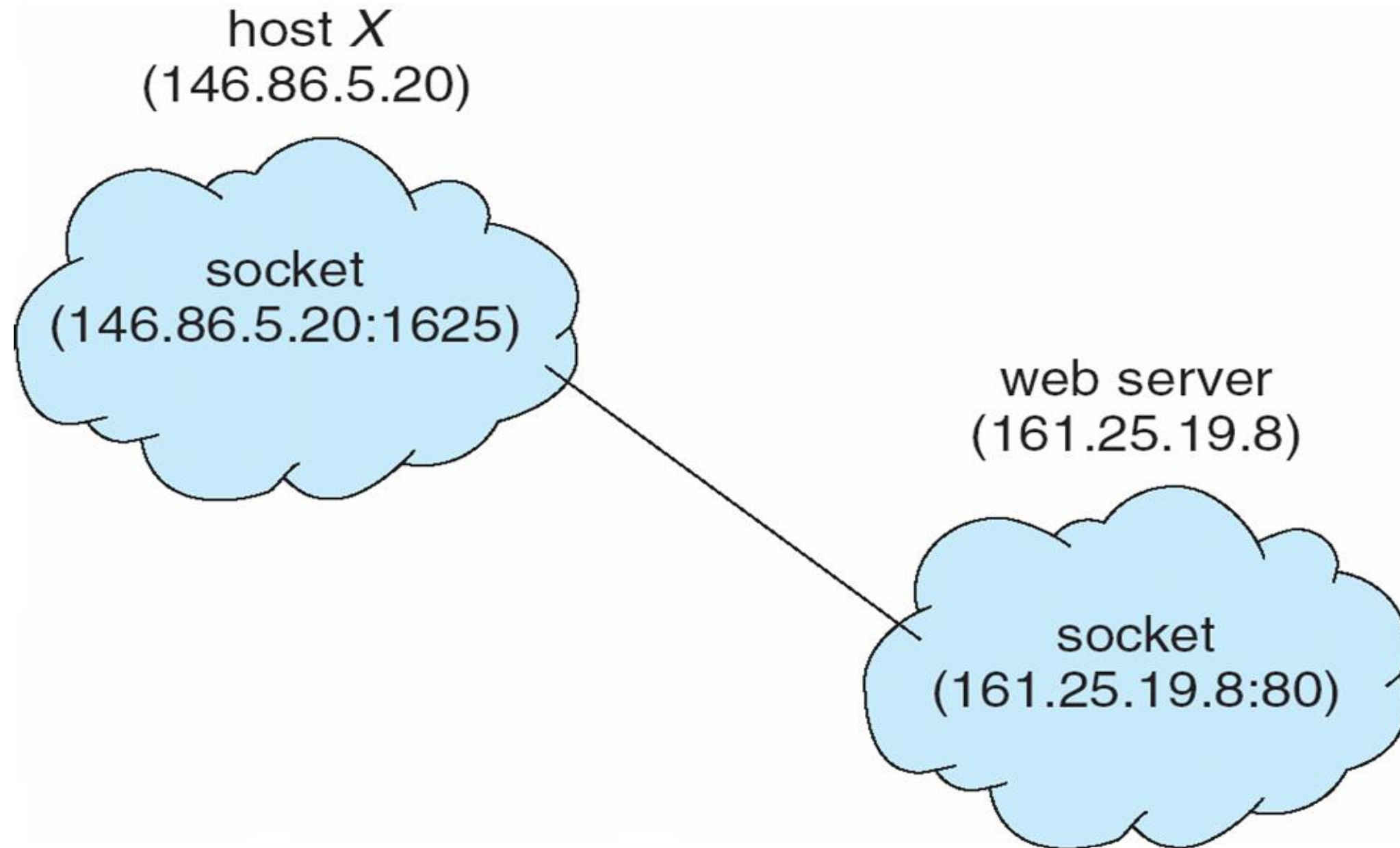
Soketler

- Soket, bir iletişimin bitiş noktası olarak tanımlanabilir.
- IP adresinin ve portun birleşimidir.
- **161.25.19.8:1625** soketi, **1625** portu ve **161.25.19.8** host (ana makinesi) demektir.
- İletişim, bir çift soket arasında meydana gelir.
- 1024'ün altındaki portlar standart servisler için kullanılır (a telnet server listens to port 23; an FTP server listens to port 21; and a web, or HTTP, server listens to port 80)
- Özel IP adresi 127.0.0.1, prosesin üzerinde çalıştığı sistemi ifade eder.

Soket İletişimi

Sockets in Java

- 3 çeşit soket vardır;
 - **Connection-oriented (TCP)**
 - **Connectionless (UDP)**
 - ▶ **MulticastSocket** sınıfı– veriyi çoklu alıcıya gönderilebilir

```
import java.net.*;
import java.io.*;

public class DateServer
{
    public static void main(String[] args) {
        try {
            ServerSocket sock = new ServerSocket(6013);

            /* now listen for connections */
            while (true) {
                Socket client = sock.accept();

                PrintWriter pout = new
                    PrintWriter(client.getOutputStream(), true);

                /* write the Date to the socket */
                pout.println(new java.util.Date().toString());

                /* close the socket and resume */
                /* listening for connections */
                client.close();
            }
        }
        catch (IOException ioe) {
            System.err.println(ioe);
        }
    }
}
```


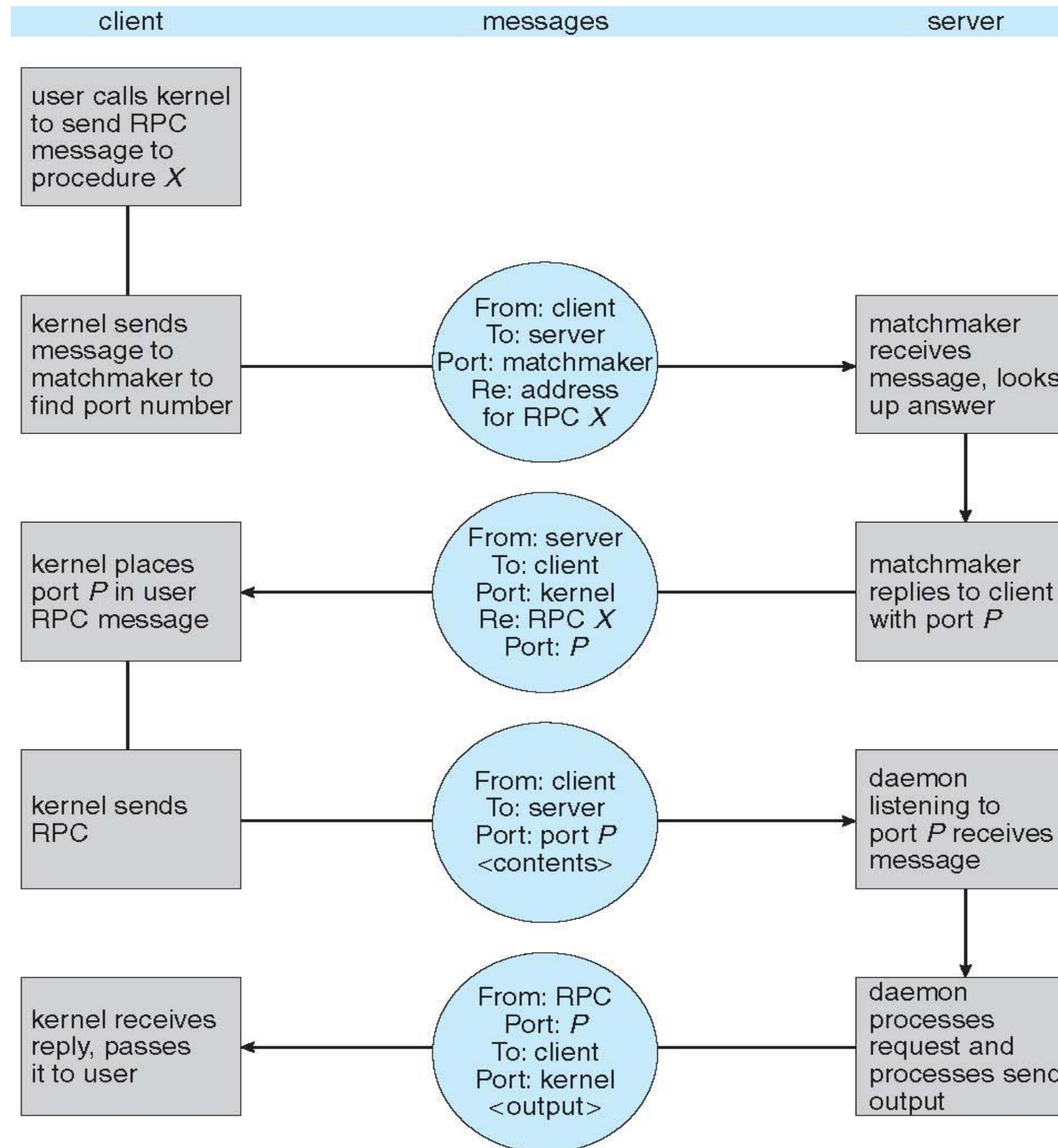
Uzak Prosedür Çağrısı

- Uzak prosedür çağrısı (Remote procedure call - RPC), Ağ ile birbirine bağlı sistemler üzerindeki prosesler arasında
- **Stub** – sunucu üzerindeki gerçek prosedür için istemci tarafındaki aracı
- İstemci tarafındaki stub, sunucunun yerini belirler ve parametreleri yönlendirir.
- Sunucu tarafındaki stub, mesajı alır, yönlendirilmiş parametreleri açar ve prosedürü sunucu üzerinde uygular.

RPC'nin Çalışma Prensipleri

Tüneller- Pipes

- İki proses arasında iletişime izin veren yapıdır.
- **Sorunlar:**
 - İletişim tek yönü mü, çift yönlü müdür?
 - İletişim iki yönlü ise yarı dubleks mi çalışır, yoksa tam dubleks mi çalışır?
 - İletişim halindeki prosesler arasında bir ilişki (ebeveyn-çocuk) olmalı mıdır?
 - Tüneller ağ üzerinden kullanılabilir mi?

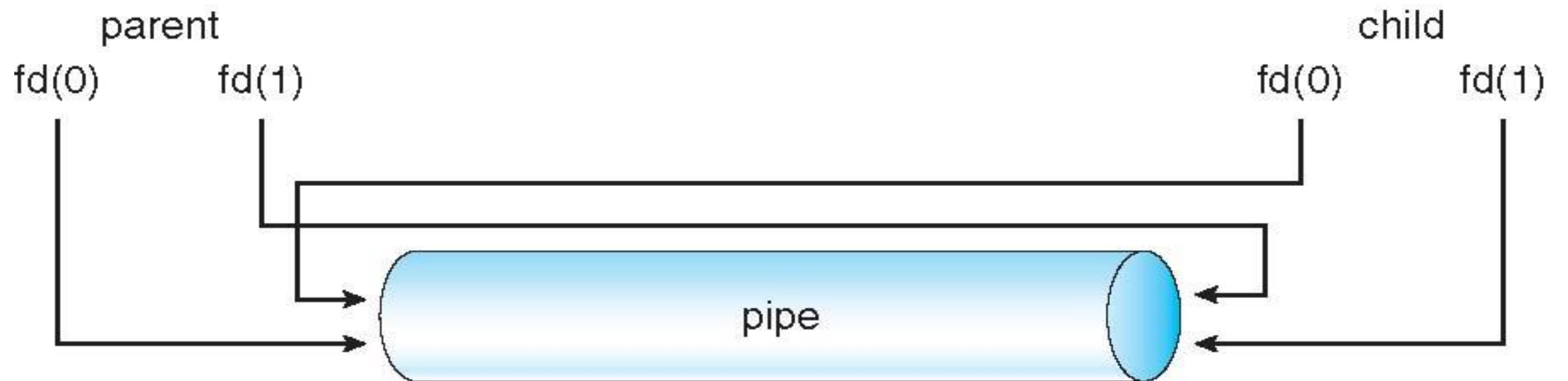
Sıradan Tüneller

- **Sıradan tüneller**, standart üretici-tüketici tipi iletişime izin verir. Dışarıdan erişime izin vermez.
- Üretici bir uçtan yazar (tünelin yazma ucu)
- Tüketici diğer ucundan okur (tünelin okuma ucu)
- Sıradan tüneller bu nedenle tek yönlü iletişim sağlar.
- Haberleşen prosesler arasında ebeveyn-çocuk ilişkisi gerekir.

Sıradan Tüneller

Adlandırılmış Tüneller

- Adlandırılmış tüneller, sıradan olanlardan daha güçlüdür.
- İletişim çift yönlüdür.
- Haberleşen prosesler arasında ebeveyn-çocuk ilişkisi gerekli değildir.
- Birden fazla proses, kullanabilir.
- UNIX ve Windows işletim sistemlerince desteklenir.

Bölüm 3 - Son

